

improve the competitiveness of the organization: the theory, methodology, and practice], EKSMO, Moscow, Russia, 541 p.

8. Fen, K.S. (2018), "The strategy of image formation in the system of strengthening the economic safety of enterprises of the food industry", *Innovatsiina ekonomika*, no. 3-4 [74]. pp. 188-194.

9. Chykurkova, A.D. and Horikhovskyi, M.V. (2016), "Competitiveness as a part development of farms: theoretical aspects", *Prychornomorski ekonomichni studii*, Vol. 1, iss. 12, pp. 5-8.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2019 р.

УДК 338.1.658

JEL Classification D04, A11, L22

**Сосновська О.О.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка**

МЕТОДОЛОГІЯ ПОБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТОНІКИ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ

**Sosnovska O.O.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
at the department of finance and economics,
Borys Grinchenko Kyiv University**

METHODOLOGY OF CONSTRUCTION OF THE FINANCIAL ARCHITECTONICS OF COMMUNICATION ENTERPRISES

Постановка проблеми. Необхідність підвищення ефективності діяльності підприємств зв'язку потребує пошуку та впровадження нових комплексних адаптивних рішень з управління їх фінансовими ресурсами, що стає першочерговим викликом в умовах виникнення фінансових дисбалансів та кризових явищ у вітчизняній економіці. Обмеженість у фінансуванні вітчизняних підприємств, неоднакові можливості доступу до зовнішніх ресурсів, специфіка інституційного середовища фінансового ринку створюють середовище для виникнення нових ризиків та загроз фінансового характеру. За даних умов досягнення безпечного стану фінансової підсистеми підприємств зв'язку буде залежати від методології фінансової архітекtonіки, дослідження сутності та структурних елементів якої є доволі актуальним науковим напрямом сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу зробити висновок про наявність проблемних аспектів у існуючих підходах до визначення фінансової архітекtonіки, взаємозв'язку та взаємодії її структурних складових, закономірностях побудови економічних та фінансових елементів в цілісну систему. Концептуально-методологічні аспекти фінансової архітекtonіки сформувався завдяки плідному творчому пошуку таких відомих вчених, як О. В. Глущенко, А. А. Гриценко, М. П. Лукашевич, З. О. Луцишин, П. А. Стецюк та інші. Аналізуючи дослідження наведених науковців, маємо зазначити, що вони є більш функціональними та на загальному рівні описують дослідження сутності та структурних елементів фінансової архітекtonіки. Проте, незважаючи на вагомий теоретико-методологічний базис вивчення даної проблематики, на сьогоднішній день недостатньо сформульованим є питання побудови методологічного алгоритму фінансової архітекtonіки підприємств зв'язку для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення рівня їх фінансової безпеки.

Постановка завдання. Метою статті є визначення методологічних елементів фінансової архітекtonіки підприємств зв'язку, органічне поєднання та ідентифікація взаємодії яких буде сприяти обґрунтованому прийняттю управлінських рішень щодо оптимізації фінансових ризиків для підвищення рівня фінансової безпеки даних підприємств. Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено наступні завдання: визначено сутність фінансової архітекtonіки підприємства,

виявлено структурні елементи побудови фінансової архітектоники підприємств зв'язку, запропоновано методологічний алгоритм побудови фінансової архітектоники підприємств зв'язку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття фінансової архітектоники виникло наприкінці 1990-х років з появою наукових дискусій щодо реформування існуючої фінансової архітектури. Вважаємо, що для проведення подальших досліджень доцільно уточнити поняття «фінансова архітектура» та «фінансова архітекtonіка», оскільки у науковій літературі доволі часто спостерігається ототожнення даних понять та відсутнє їх чітке сутнісне розмежування. Погоджуємося з точкою зору О. В. Глущенко, що «архітектура» та «архітектоніка» є близькими поняттями, але відмінність між ними полягає у визначенні ролі ієрархії під час розкриття сполучення між елементами, що утворюють як архітектуру, так і архітектоніку. Поняття «архітектура» передбачає певну ієрархічність у сполученні між її елементами. Архітектоніка, навпроти, передбачає розгляд розташування елементів та сполучень між ними. Одним з різновидів таких зв'язків є ієрархія, це дає змогу дійти висновку, що поняття «архітектоніка» є ширшим ніж «архітектура» за рахунок більш широкого спектру сполучень між складовими елементами. У відповідності до цього можна констатувати, що поняття «фінансова архітектоніка» є ширшим ніж «фінансова архітектура» [2].

Поняття «фінансова архітектоніка» є новою парадигмою розвитку сучасного фінансового середовища та визначення його сутності є доволі дискусійним питанням у дослідженнях вітчизняних науковців. За І. Кантом «архітектоніка» – гармонійне сполучення частин у єдине ціле, що одночасно являє собою мистецтво побудови системи. Науковець наголошує, що тільки схема, яка побудована на ідеї створює архітектонічну єдність. Головною ж ідеєю сучасної фінансової архітектоники є врахування взаємозалежності фінансових складових із домінуючими детермінантами макроекономічного та мікроекономічного розвитку. Існує думка, що предметом архітектоники виступають загальні закономірності побудови цілісних систем, визначальними рисами яких є самодостатність, внутрішня єдність, завершеність [6].

Варто зазначити, що збагачення методологічного апарату суспільних наук поняттям «архітектоніка» відбулося завдяки науковим дослідженням професора А. А. Гриценка, який сформулював предмет архітектоники та основні закони її функціонування, а також ввів у науковий обіг категорію «інституційна архітектоніка» [4; 5]. Звідси, погляди вітчизняних науковців щодо формування фінансової архітектоники можна звести до поєднання інституційного та інтегрального підходів у її тлумаченні. За професором А. А. Гриценком, формування нової фінансової системи відбувається у рамках визначеної інституційної побудови – інституційної архітектоники. Наголошуючи на відносній самостійності та взаємопроникненні фінансової та економічної складової цілісної системи, вчений пропонує розглядати дефініцію фінансово-економічна архітектоніка як стійкий взаємозв'язок економічних та фінансових елементів системи [3].

Професор З.О. Луцишин розглядає фінансову архітектоніку як «сукупність окремих найбільш інтегрованих сфер і ланок національних фінансових систем, функціональних форм організації валютних відносин та світових фінансових організацій, що забезпечує наднаціональне регулювання з метою посилення стійкості світових фінансових ринків, національних валютних ринків на основі принципів і механізмів ринкового та поза ринкового розподілу і перерозподілу світових фінансових ресурсів та капіталу» [7].

Поряд з цим, автор О. В. Глущенко під фінансовою архітектонікою розглядає «структуру фінансової системи, яка відповідає її внутрішній сутності та забезпечує ефективне функціонування системи формування, накопичення та руху грошових фондів». На думку автора, введення в понятійний апарат фінансової теорії терміна «фінансова архітектоніка» як специфічної категорії, що описує принципи побудови фінансової системи, «дасть змогу визначати загальну динаміку фінансової системи, вектори її розвитку та напрями змін для досягнення певних суспільних цілей» [2].

Аналіз наведених вище наукових поглядів до визначення сутності досліджуваної категорії дозволяє зазначити, що найбільш точним є визначення професора П. А. Стецюка [8], який вважає, що застосування цього поняття правомірне стосовно більшості відкритих соціально-економічних систем – підприємства, галузі економіки, території, національної економіки, регіональних та глобальних фінансових систем. З огляду на це, фінансова архітектоніка підприємства являє собою логічну структуру складових його фінансової діяльності, що забезпечує їх найбільш оптимальне співвідношення, а також враховує зовнішні економічні домінанти та імперативи, і через реалізацію фінансових управлінських рішень дозволяє ефективно впливати на весь відтворювальний процес. Погоджуємося з автором, що сучасна парадигма фінансової архітектоники підприємства базується на таких теоретичних передумовах [8]:

– управління фінансовими ресурсами як центральна ланка фінансової архітектоники представляє собою систему, що включає в себе принципи, методи, прийоми та інструменти, призначені для організації руху цього виду економічних ресурсів відповідно до дії об'єктивних економічних законів, вимог законодавчо-нормативних актів та економічних інтересів власників підприємств;

– виступаючи самостійною системою, вона одночасно є складовою частиною системи

загального та фінансового менеджменту підприємства;

– управління фінансовими ресурсами підпорядковане реалізації загальної стратегії підприємства, а також його локальним політикам і стратегіям. Його цільовою функцією є забезпечення нормального господарського функціонування та перспективного економічного розвитку;

– формування фінансової архітекtonіки підприємства має свою внутрішню логіку, яка зумовлює зміст і послідовність здійснення певних процедур та етапів;

– індикатором якості формування фінансової архітекtonіки підприємства виступає рівень забезпечення фінансовими ресурсами підприємства, адекватний його фінансовому потенціалу, необхідний і достатній за обсягами та часом надходження для задоволення виробничо-інвестиційних потреб.

Як бачимо, використання цього поняття передбачає особливе формування композиції фінансового простору, дозволяє досліджувати цілісність явищ, їх екзогенне середовище та особливості внутрішніх взаємозв'язків. При цьому суттєво, що архітекtonіка дозволяє гармонійно переходити від дослідження явищ світового та міжнародного рівня до їх проявів на рівні країни, а також окремих підприємств як функціональних елементів системи більш складного рівня.

З позиції даного дослідження, під фінансовою архітекtonікою будемо розуміти сукупність взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів фінансового середовища підприємств зв'язку, логічна структуризація яких буде сприяти підвищенню ефективності їх фінансової діяльності у контексті розробки та реалізації управлінських рішень щодо оптимізації фінансових ризиків для підвищення рівня фінансової безпеки даних підприємств. Алгоритм побудови фінансової архітекtonіки підприємств зв'язку як стратегічного напрямку підвищення рівня їх фінансової безпеки представлено на рис. 1.

Досягнення мети побудови фінансової архітекtonіки підприємств зв'язку передбачає оптимізацію процесів руху фінансових ресурсів (достатнього формування, оптимального розподілу та раціонального використання) як системного елементу для створення якісного фінансового потенціалу.

Методологічною основою побудови фінансової архітекtonіки підприємств зв'язку є сукупність наступних принципів [9]:

– цілісність – передбачає функціонування фінансової архітекtonіки як єдиної цілісної системи;
– взаємозалежність (взаємопов'язаність) елементів системи – полягає у існуванні постійного взаємовпливу функціонування структурних компонентів фінансової архітекtonіки;

– ієрархічність – передбачає, що кожен компонент фінансової архітекtonіки може розглядатися як елемент фінансової підсистеми, так і підсистеми вищого рівня;

– гармонійність – полягає у врахуванні та узгодженні впливів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також макроекономічних та мікроекономічних детермінант фінансової архітекtonіки;

– чутливість – характеризується реагуванням на зміни окремих параметрів системи, що може бути результатом зміни будови фінансової архітекtonіки та характеру взаємозв'язків між її структурними компонентами;

– адаптивність – полягає у здатності адаптації фінансової архітекtonіки до впливів зовнішнього середовища для підвищення ефективності її функціонування, що може супроводжуватися зміною складу, структури та характеристик системи;

– інтегративність – передбачає наявність системоутворюючих чинників, що забезпечують формування взаємозв'язків між окремими компонентами фінансової архітекtonіки;

– стійкість – полягає у здатності фінансової архітекtonіки протистояти дестабілізуючим впливам та забезпечувати ефективний розвиток;

– просторовість – характеризується єдністю, композиційною побудовою компонентів фінансового середовища підприємства, де нові структурні компоненти фінансової архітекtonіки органічно поєднуються з існуючими компонентами.

Важливим етапом побудови фінансової архітекtonіки підприємства є визначення її основи – фінансових інтересів економічних суб'єктів, які в умовах фінансово-економічної нестабільності будуть мати пряму залежність з головною метою функціонування підприємства, вибором складових елементів фінансової архітекtonіки та упорядкуванням їх взаємозв'язків.

Так, у науковій літературі наведено наступні моделі визначення головної мети підприємства: модель максимізації прибутку (виходячи з засад класичної економічної теорії та маржиналістської теорії фірми), модель мінімізації трансакційних витрат (базується на теоретичних засадах неінституціоналізму Р. Коуза), модель максимізації обсягів продажів, модель максимізації темпів росту підприємства, модель забезпечення конкурентних переваг, модель максимізації доданої вартості та модель максимізації ринкової вартості підприємства [1]. Кожна з існуючих моделей є самостійною та пропонує конкретну мету функціонування підприємства, яка може бути пріоритетною для того чи іншого підприємства на різних етапах його життєвого циклу. Водночас, всі цільові орієнтири є взаємопов'язаними та виконання кожного з них буде впливати на досягнення головної мети ефективного функціонування підприємства та задоволення фінансових інтересів економічних суб'єктів.

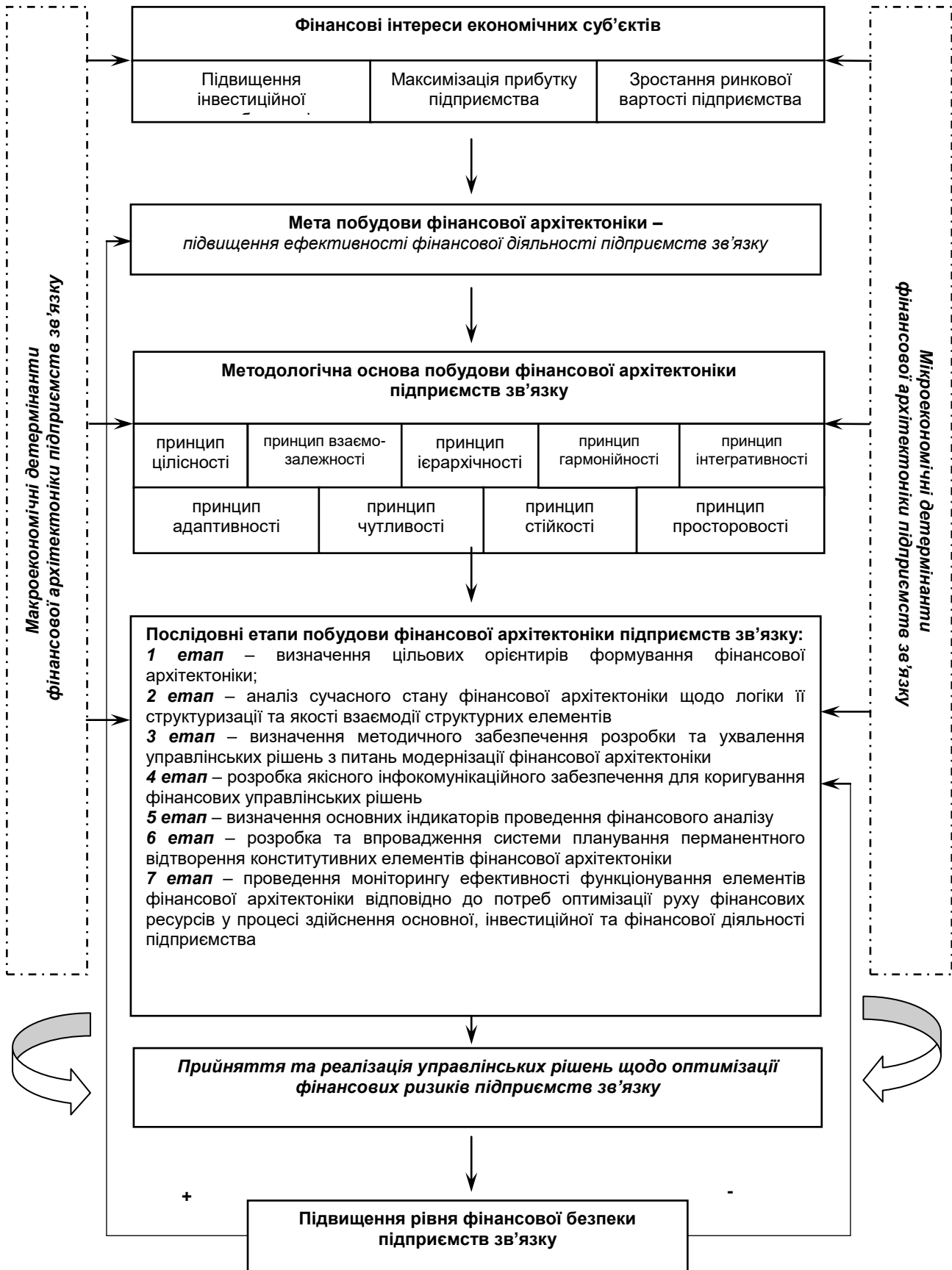

Рис. 1. Методологічний алгоритм побудови фінансової архітектури підприємств зв'язку
Джерело: авторська розробка

Враховуючи практичні аспекти управління фінансовими ресурсами підприємств та синтезу теоретичного базису системних трансформацій, можна визначити послідовні етапи побудови фінансової архітектури підприємств зв'язку, а саме:

- визначення цільових орієнтирів формування фінансової архітектури;
- аналіз сучасного стану фінансової архітектури щодо логіки її структуризації та якості взаємодії структурних елементів;
- визначення методичного забезпечення розробки та ухвалення управлінських рішень з питань модернізації фінансової архітектури;
- розробка якісного інфокомунікаційного забезпечення для коригування фінансових управлінських рішень;
- визначення основних індикаторів проведення фінансового аналізу;
- розробка та впровадження системи планування перманентного відтворення конститутивних елементів фінансової архітектури;
- проведення моніторингу ефективності функціонування елементів фінансової архітектури відповідно до потреб оптимізації руху фінансових ресурсів у процесі здійснення основної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

До найбільш типових складових фінансової підсистеми підприємств зв'язку, які є структурними елементами їх фінансової архітектури, слід віднести податкову діяльність (вибір системи оподаткування, податкові стимули та санкції, особливості організації податкового менеджменту, вибір моделі податкової поведінки підприємства), кредитно-депозитну діяльність (склад та структура позикового капіталу підприємства, рівень його фінансової незалежності та дебіторсько-кредиторської заборгованості, існуючі обмеження доступу до кредитних ресурсів), валютну діяльність (операції з іноземною валютою, вибір інструментів мінімізації валютних ризиків, організація зовнішньоекономічної діяльності), емісійну та дивідендну діяльність (ефективність залучення капіталу підприємства від операцій з цінними паперами, вибір типу дивідендної політики підприємства, проведення операцій на фондовому ринку) тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, під фінансовою архітектурою будемо розуміти сукупність взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів та підсистем фінансового середовища підприємств зв'язку, логічна структуризація яких буде сприяти підвищенню ефективності їх фінансової діяльності у контексті розробки та реалізації управлінських рішень щодо оптимізації фінансових ризиків для підвищення рівня фінансової безпеки даних підприємств.

Запропонований методологічний алгоритм побудови фінансової архітектури підприємств зв'язку як стратегічного напрямку підвищення рівня їх фінансової безпеки передбачає оптимізацію процесів достатнього формування, оптимального розподілу та раціонального використання фінансових ресурсів для створення якісного фінансового потенціалу та підвищення ефективності їх фінансової діяльності. Методологічною основою побудови фінансової архітектури підприємств зв'язку є сукупність принципів цілісності, взаємозалежності, ієрархічності, гармонійності, інтегративності, адаптивності, чутливості, стійкості та просторовості. Зазначені принципи забезпечують логічну структуризацію складових фінансової діяльності підприємств зв'язку, оптимальне їх співвідношення та взаємозв'язки, дають змогу врахувати взаємозалежність із домінуючими детермінантами мікроекономічного та макроекономічного середовища і через реалізацію фінансових управлінських рішень щодо оптимізації фінансових ризиків підприємств зв'язку дозволяють ефективно впливати на весь відтворювальний процес. Визначені послідовні етапи побудови фінансової архітектури підприємств зв'язку дають змогу досягти головної мети її побудови та задоволення фінансових інтересів економічних суб'єктів шляхом прийняття оптимальних управлінських рішень щодо оптимізації фінансових ризиків.

Слід зазначити, що процес побудови фінансової архітектури підприємств зв'язку має пряму кореляцію з впливом макроекономічних та мікроекономічних детермінант, що в рамках даного дослідження є пріоритетним напрямом подальших наукових досліджень.

Література

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Киев: Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
2. Глущенко О. В. Фінансова архітектура: теоретико-методологічний аспект. *Наука і економіка*. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2013. Випуск 4(32). Том 1. С. 43-52.
3. Гриценко А. А. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. д-ра экон. наук А. А. Гриценко. Київ: Форт, 2008. 928 с.
4. Гриценко А. А. Институційна архітектура грошово-кредитної політики. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України*: збірник наукових статей. Харків: Фінарт, 2003. С. 4-7.

5. Гриценко А. А. Особливості інституційної архітектури українського суспільства XXI століття. *Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку* ; за ред. В. М. Гейця. Київ: Інститут економіки прогнозування. Фенікс, 2003. С. 155–171.
6. Лукашевич М. П. Соціологія економіки: підручник. Київ: Каравела, 2005. 288 с. URL: http://tourlib.net/books_others/lukashevych91.htm (дата звернення: 04.01.2019).
7. Луцишин З. Сучасна світова фінансова архітектура: тенденції та суперечності розвитку в умовах глобалізації. URL: <http://soskin.info/ea/2005/5-6/20050506.html> (дата звернення: 04.01.2019).
8. Стецюк П. А. Фінансова архітектура забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Випуск 150. С. 33–40.
9. Фінансова архітектура: навчальний посібник / І.М. Вахович, Н.А. Вахновська, В.Ю. Дорош, М.С. Забедюк, Л.І. Іщук, Н.А. Мостовенко, А.М. Ніколаєва, І.В. Олександренко, С.О. Пиріг, Ю.А. Подерня-Масюк, О.М. Полінкевич, В.Г. Поліщук, В.І. Талах, Т.А. Талах ; за редакцією д.е.н., проф. Вахович І.М. Луцьк: Волиньполіграф, 2014. 488 с.

References

1. Blank, I.A. (2004), *Upravleniye finansovoy bezopasnostyu predpriyatiya* [Management of financial security of the enterprise], Elga, Nika-Centre, Kyiv, Ukraine, 784 p.
2. Hlushchenko, O.V. (2013), "Financial Architectonics: Theoretical and Methodological Aspect", *Science and Economics, Scientific and Theoretical Journal of Khmelnytsky Economic University*, iss. 4(32), Vol. 1, pp. 43-52.
3. Grytsenko, A.A. (2008), *Institutsionalnaya arkhitektonika i dinamika ekonomicheskikh preobrazovaniy* [Institutional architectonics and the dynamics of economic transformation], Fort, Kyiv, Ukraine, 928 p.
4. Grytsenko, A.A. (2003), "Institutional Architectonics of Monetary Policy", *Actual problems and prospects of development of the financial and credit system of Ukraine: a collection of scientific articles*, Finart, Kharkiv, Ukraine, pp. 4-7.
5. Grytsenko, A.A. (2003), *Osoblyvosti instytutsiinoi arkhitektoniky ukrainskoho suspilstva XXI stolittia* [Features of the institutional architectonics of Ukrainian society of the XXI century], *Economy of Ukraine: strategy and policy of long-term development*, Institute for forecasting economics, Kyiv, Ukraine, pp. 155-171.
6. Lukashevych, M.P. (2005), *Sotsiologhiia ekonomiky* [Sociology of Economics], Caravella, Kyiv, Ukraine, available at: http://tourlib.net/books_others/lukashevych91.htm (access date: January 04, 2019).
7. Lutsyshyn, Z. (2005), "Contemporary World Financial Architecture: Trends and Contradictions in Globalization", available at: <http://soskin.info/ea/2005/5-6/20050506.html> (access date: January 04, 2019).
8. Stetsiuk, P.A. (2014). "Financial Architecture for Ensuring Competitiveness of the Enterprise", *Bulletin of Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko*, Vol. 150, pp. 33–40.
9. Vakhovych, I.M., Vakhnovska, N.A., Dorosh, V.Yu., Zabediuk, M.S., Ishchuk, L.I., Mostovenko, N.A., Nikolaieva, A.M., Oleksandrenko, I.V., Pyrih, S.O., Podernia-Masiuk, Yu.A., Polinkevych, O.M., Polishchuk, V.H., Talakh, V.I., and Talakh, T.A. (2014), *Finansova arkhitektonika* [Financial Architectonics], textbook, Volynpolihraf, Lutsk, Ukraine, 488 p.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2019 р.

Рецензент: д.е.н., професор Державного університету Телекомунікацій І.М. Зеліско